

Prikaz knjige

Friedman, George: *The Next 100 Years: A forecast for the 21st century*

Doubleday, New York, 2009., 253 str.

Dr. George Friedman, svjetski priznati ekspert međunarodnih odnosa te izvršni direktor Stratfora, privatne agencije koja koristeći informacije mreže analitičara i operativaca producira instrospektivne i fascinantne analize međunarodnih odnosa na dnevnoj bazi, donosi široj čitateljskoj publici pokušaj gotovo nemoguće misije prognoziranja svjetskih događaja 21. stoljeća. Bazirajući svoja predviđanja na specifičnom tumačenju povijesti i suvremene geopolitičke zbilje, na police je stigao dugo očekivani svojevrsni nastavak knjige istog autora *America's Secret War*, koji je kritičare nedvojbeno ostavio u dilemi s obzirom na nemogućnost svjedočenja realizacije autorovih hipoteza kao i na način analize zasnovan na propitkivanju očekivanih ishoda predviđanja s ciljem spoznaje onog neočekivanog u budućnosti.

Izuzeta pretenzija o apsolutnoj ostvarivosti autorovih predviđanja u praskozorje svojevrsnog novog svjetskog poretka ili nove povijesne ere, knjiga *The Next 100 Years: A forecast for the 21st century*, doslovce servira čitatelju povijesne datosti, geopolitičku realnost, analitički okvir te prije svega glavne naznake desetogodišnjih ciklusa razvoja 21. stoljeća na ekonomskom, kulturnom, tehnološkom, geopolitičkom, demografskom i vojnom planu.

Sam autor svjestan mogućih kritičkih pera usmjerenih na irealnost određenih prognostičkih zahvata upućuje na recentne povijesne fakte koji su s obzirom na odnose snaga u međunarodnoj zajednici izgledali jednako nemogućim da bi se potom realizirali na primjeru Prvog i Drugog svjetskog rata, formiranja velikih koalicija, hladnog rata, slabljenja europske imperijalne moći, kraja Sovjetskog Saveza, unipolarne dominacije Sjedinjenih Američkih Država te u konačnici terorističkih napada 11. rujna. Iako autor knjigu posvećuje svojoj djeci a prije svega unucima koji će svjedočiti zadanom tijeku vremena, u takvom dojmu nepretencioznih planova ipak nalazimo mogućnost da bi spomenuta knjiga mogla, s obzirom na nesvakidašnji pothvat utemeljen na poznavanju međunarodnih odnosa i geopolitike u svim segmentima, u budućnosti služiti kao pisana ostavština genijalnog prognostičarskog uma.

Dvije su geopolitičke teze u fokusu dešifriranja te interpretacije kompleksnog mozaika budućnih kretanja međunarodnih odnosa kao i odrednice vanjskopoličkog djelovanja i preslagivanja snaga na svjetskoj pozornici: poznata Mackinderova formula koja ističe da onaj koji kontrolira Euroaziju kontrolira cijeli svijet kao i činjenica da je središte svjetskog sistema sa Zapadne Europe premješteno u Sjevernu Ameriku, te da će onaj koji vlada tim područjem imati status dominantne svjetske sile.

Ne ulazeći detaljno u analizu svih parametara mogućnosti razvoja svijeta u slijedećih sto godina donosimo Friedmanova najznačajnija predviđanja oko kojih se kroz trinaest poglavlja isprepleću manje signifikantni procesi i djelovanja subjekata budućeg svjetskog poretka: u spomenutom razdoblju unatoč brojnim izazovima SAD će ostati dominantna svjetska sila, do 2020. godine doći će do kolapsa Kine, nakon raspada Sovjetskog Saveza Rusiju će zahvatiti slična sudbina oko 2020. godine, do 2060. godine doći će do jačanja slijedeće četiri sile kao mogućih regionalnih izazivača dominacije SAD-a: Japana, Turske, Poljske i Meksika, nastupit će Treći svjetski rat (svemirski) između koalicije SAD-Poljska nasuprot onoj Japana i Turske, dok se na smiraju stoljeća očekuje velika američko-meksička konfrontacija čija će nedovršenost definirati globalne odnose u budućnosti.

Friedman se u nekoliko navrata zapleo u mrežu pristranosti projiciranu kroz neobjektivnost te nizanje hipoteza jednostrano usmjerenih ka neovisnom tretiranju moći Sjedinjenih Država, međutim nedvojbeno je da će s obzirom na geopolitičku realnost one biti glavni akter i jedina supersila 21. stoljeća. Takvu poziciju globalne sile bez obzira na promjenu vodstva i političkih okolnosti Sjedinjene Države održavat će ne vođenjem ratova već suzbijanjem stvaranja regionalnih sila i koalicija s ciljem izazivanja globalnog poretka te poticanjem nestabilnosti u regijama u kojima postoje države koje pretendiraju spomenutim ulogama. Kao fundamente trajnosti unipolarne dominacije Sjedinjenih Država autor detektira njihov geografski položaj, bogatstvo resursa, veličinu teritorija, ostvarenu kontrolu nad dva oceana posljedično krucijalnu za kontrolu svjetskih linija trgovine, kao i rijetku naseljenost koja će determinirati odnose sa Meksikom. Nadalje Friedman apostrofira dominantne društveno-političke promjene koje nastupaju kroz cikluse od pedeset godina od kojih svaki započinje vladavinom predsjednika koji reprezentira potrebe i nade nove dominantne grupe a završava izborom predsjednika koji očajnički nastoji aplicirati potrošena rješenja u suočavanju sa novim problemima čime ne uspijeva zadovoljiti ambicije novostvorene dominantne grupe. Definirajući veliku strategiju (grand strategy) koja pokreće američko vanjskopolitičko djelovanje kao korealciju procesa koji vode stvaranju nacionalne moći, autor izdvaja pet ciljeva kojima SAD streme u realizaciji iste u slijedećih sto godina: potpuna dominacija nad Sjevernom Amerikom, eliminiranje prijetnje od bilo koje sile na zapadnoj hemisferi, potpuna kontrola morskih pristupa SAD-u kako bi se odagnala mogućnost invazije, kompletna kontrola svjetskih oceana s ciljem daljnjeg osiguranja američke fizičke sigurnosti i jamstva kontrole nad međunarodnim trgovinskim sistemom te prevencija bilo koje druge nacije u izazivanju američke globalne moći.

Iako mnoge projekcije vide Kinu kao buduću veliku silu Friedman istu etiketira kao "tigra od papira" manifestirajući svoje razmišljanje kroz usporedbu kineske ekonomije da onom Japana iz 1980. godine u smislu ovisnosti tvrtki o izvozu te potrebi za visokim prihodima kako bi otplatile dugove. Stoga sa znacima prve recesije u SAD-u koje je kinesko najveće tržište autor predviđa kolaps kineskih tvrtki kao i bankarskog sistema koji bi kolabirali do 2020. godine. Nadalje kao dodatnu reperkusiju ekonomskih kretanja

ističe se mogući građanski rat između siromašnih regija u unutrašnjosti zemlje i bogatog obalnog dijela, koji njeguje dobre međunarodne trgovinske odnose, po uzoru na politiku Mao Ce Tunga koji je stremio jedinstvu zemlje i moćnoj centralnoj vladi.

Iznenadujuće je i predviđanje o simultanom kolapsu Rusije koja bi uslijedio nakon promjene strategije u smislu fokusiranja na izvoz prirodnih resursa čime će postati iznimno bogata u odnosu na prošlost ali istovremeno i nestabilna u geografskom smislu. Njena pak strategija trebala bi se manifestirati kroz tri faze: obnovu utjecaja i kontrole na području bivšeg Sovjetskog Saveza, stvaranje buffer zone izvan granica istog te u konačnici sprečavanje formiranja anti-ruskih koalicija. Uskoro će se uz potporu Sjedinjenih Država aktivirati Poljska kao i bivši sovjetski sateliti na što će Rusija odgovoriti jačanjem pritiska na SAD u drugim dijelovima svijeta, što će zahtijevati razvoj vojnih sposobnosti te u konačnici rezultirati vojnim kolapsom.

Kao nadolazeće četiri super sile autor dijelom iznenadujuće vidi Japan koji će izgradnjom pomorskih snaga nastojati nakon pada Kine proširiti utjecaj na regiju; Tursku koju već sada definira kao ekonomsku silu koja će predvoditi islamske zemlje Bliskog istoka poput Otomanskog carstva, proširiti utjecaj na Balkan, postati velika Mediteranska sila koja kontrolira Sueski kanal te uživati u inicijalnoj fazi razvoja u američkoj potpori u borbi protiv ruskog utjecaja; Poljsku kao prvu američku liniju obrane protiv Rusije, koja će u konačnici proširiti utjecaj na cijelu istočnu Europu, te Meksiko koji ima sve predispozicije da postane super sila s obzirom na geostratešku poziciju te ekonomski razvoj.

Uskoro će doći do neizbježnog s obzirom na suprotstavljene interese, sfere utjecaja i pojavu velikih sila kao i povijesna iskustva koja svjedoče narušenoj ravnoteži snaga – izbijanja Trećeg svjetskog rata. U kratkim crtama autor predviđa stvaranje koalicije između Turske i Japana te Poljske i SAD-a te odvijanje tzv. svemirskog rata u kojem će s obzirom na napredno oružje, kratkotrajnost te treću generaciju sistema za nadzor svemira ljudske žrtve biti minimalne, dok će ekonomska destrukcija biti znatno veća. Rat će kao pobjednika još jednom iznjedriti SAD koje će do kraja stoljeća proživljavati svojevrсно zlatno doba manifestirano potpunom kontrolom svemira te cvjetanjem ekonomije kao posljedice izdvajanja za obranu. Time će ujedno ostvariti dodatnu zrelost u upravljanju svojom moći te međunarodnim poretkom u cijelosti.

Kao posljednji izazivač američke geopolitičke dominacije u 21. stoljeću javlja se Meksiko prvenstveno iz demografskih razloga. Naime uvjetovana smanjivanjem svjetske populacije rast će potreba za imigrantskom radom snagom koja će u najvećoj mjeri u SAD dolaziti iz Meksika. Specifičnost spomenute migracije ogledat će se u stvaranju kulturne granice koja će se povećavanjem broja imigranata pomicati prema sjeveru održavajući istodobno bliske veze sa matičnom zemljom. Razvojem robotike 2080. godine smanjit će se potreba za radnom snagom koja će posljedično upravljati američkim nastojanjem za zaustavljanjem imigracije ali isto tako i prisilnim povratkom radne snage u Meksiko. Unatoč oštrim konfrontacijama neće doći do

rata s obzirom na krajnje bizarnu situaciju u kojoj će američki meksikanci imati predstavnike u kongresu SAD-a i Meksika. U konačnici unatoč razmještanju snaga uz političku granicu dolazi do velikog primirja. Spomenuto rješenje Friedman percipira kao ono kojim će se 21. stoljeće privesti kraju, međutim ostat će otvoreno najznačajnije pitanje: tko će kontrolirati središte gravitacije međunarodnog sistema tj. Sjevernu Ameriku?

Za knjigu Georga Friedmana može se u najmanjoj mjeri utvrditi da je uspjela prezentirati široj javnosti kako svijet funkcionira danas, dok za ostale zaključke treba pričekati budućnost te nove generacije koje će na smiraju 21. stoljeća moći dati konačan sud ovom ambicioznom geopolitičkom poduhvatu. Svaka kritika usmjerena ka ovom djelu mora biti potkovaná iznimnom informiranošću, praćenjem međunarodnih trendova, detektiranjem krucijalnih povijesnih činjenica, geopolitikom kao primarnim vodičem, te mogućnošću osporavanja predstavljenih teza a time i samom metodom predviđanja. Kako bismo najbolje predstavili knjigu koja je pred nama upotrijebit ćemo autorove riječi: "Nastojao sam otkriti ograničenja nacija i pojedinaca, uvidjeti kako su oni prisiljeni djelovati u skladu sa spomenutim ograničenjima te razumjeti neplanirane posljedice takvog djelovanja. Postoje beskrajne nepoznanice, te nijedna stogodišnja prognoza ne može biti kompletna niti u potpunosti točna. Međutim ukoliko sam omogućio razumijevanje najvažnijih ograničenja, realnog odgovora na ista, te ishode akcija na široj razini, bit ću zadovoljan". Više od ovog ostvarenja čitatelj ne može niti tražiti.

Dana Luša